

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА"

На правах рукопису

Г А В Р И Л І В
Ігор Омелянович

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ
ПАРТІЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ ЗАХІДНОЇ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОЛЬСЬКОГО
ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ

(1921 - 1939 рр.)

(Військово-політичний аспект)

Спеціальність 20.02.22 - Військова історія

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Львів - 1996

AB 34.975

00754605 (R)

Наукова робота виконана на кафедрі історії України, науки і техніки Інституту гуманітарної освіти Державного університету "Львівська політехніка".

Науковий керівник - доктор історичних наук, професор
Дещинський Леонтій Євгенович.

Офіційні опоненти - доктор історичних наук, професор
Сливка Юрій Юрійович;
кандидат історичних наук, доцент
Гелей Степан Дмитрович.

Провідна наукова установа - Прикарпатський університет
ім.В.Стефаника (м. Івано-Франківськ)

Захист відбудеться " 26 " серпня 1996 р. о 15 год. на засіданні спеціалізованої Вченої Ради К 040602 в Державному університеті "Львівська політехніка" (адреса: 290013, м.Львів, вул.С.Бандери, 12).

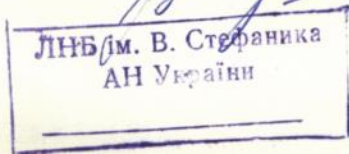
З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Державного університету "Львівська політехніка" (адреса: 290013, м.Львів, вул.Технічна, 2).

Автореферат розісланий " 24 " февря 1996 р.

Вчений секретар спеціалізованої Вченої Ради
кандидат історичних наук,
доцент, полковник

В.І. Гусев

Гусев В.І.

ДВ - 34.975

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. Декілька віків українська нація вела жорстоку боротьбу за своє політичне існування, свободу, незалежну державу. Чергові спроби утвердити себе серед сильних країн світу у сер. XVII - на поч. XVIII ст. та у першій половині XX ст. закінчилися невдачами. Кінець XX століття перегорнув нову сторінку історії України. В 1991 році український народ створив незалежну Українську державу. Але її розбудова проходить в складних умовах економічної кризи та політичної нестабільності. Остання породжена гострим протистоянням українських політичних сил національно-демократичного спрямування та прокомуністично-антидержавних. Національні політичні партії та організації України, перебуваючи в стадії становлення, ведуть пошуки найоптимальніших шляхів розвитку молодій державі. Проте їх розпорошеність, неузгодженість їх дій, а подекуди і взаємне протистояння не сприяють консолідації українських державницьких сил та їх структуризації в політичній системі країни.

Всі колізії сучасної ситуації в Україні можна пояснити минулим країни, коли декілька десятиліть українське суспільство жило в умовах насильно накинutoї, однопартійної тоталітарної системи. Але не всі українські землі однаковою мірою були охоплені цією системою. Західна Україна до початку Другої світової війни перебувала в інших умовах. Тому історичний досвід населення західноукраїнських земель є цінним і видається досить актуальним.

В 20-30-х роках XX століття на території Західної України, незважаючи на жорстокий польський окупаційний режим, діяли десятки різних політичних партій та організацій: польських, єврейських, т.зв. "інтернаціональних". Багато було різних українських політичних груп. Але вагу в суспільстві та значимість як представники різних верств українського населення мали чотири політичні сили: Українська Військова Організація - Організація Українських Націоналістів (УВО-ОУН), Українське Національно-Демократичне Об'єднання (УНДО), Українська

Соціалістично-Радикальна Партія (УСРП), Українська Соціалістично-Демократична Партія (УСДП). Стратегічною метою діяльності цих партій була боротьба за соборну суверенну Українську державу. Для її досягнення в умовах польського окупаційного режиму вони застосовували різні тактики боротьби. Їх діяльність дала позитивні наслідки для зростання національної свідомості мешканців Західної України. А це мало історичне значення для всіх українських земель. Адже саме Західна Україна стає епіцентром боротьби за незалежну Українську державу в роки Другої світової війни, у повоєнний період, у час стагнації тоталітарного комуністичного режиму і в дні національного відродження, утвердження та розбудови української державності.

Без перебільшення можна сказати, що традиції діяльності політичних сил Західної України 20-30-х років продовжуються в сучасній Україні. А така політична організація, як УВО-ОУН, витримала випробування часом і безперервно діє вже понад 75 років. Викладене вище, на думку автора, і визначає актуальність дисертаційного дослідження.

Об'єктом наукової роботи є політичні партії та організації Західної України: УВО-ОУН, УНДО, УСРП і УСДП, які очолили національно-визвольну боротьбу західноукраїнського населення за свободу і незалежну державу.

Предметом дослідження є стратегія і тактика боротьби, форми та методи діяльності цих партій та організацій, що характеризують увесь спектр тогочасної національної політичної думки Західної України від крайньо правої до крайньо лівої. З ними змушена була рахуватися, тією чи іншою мірою, польська окупаційна влада.

Хронологічні та територіальні рамки дисертації охоплюють 1921 - 1939 роки, коли Західна Україна перебувала в складі Польської держави. Розглянуті події, що відбулись у період від укладення Ризького договору до початку Другої світової війни. Діяльність українських політичних партій та організацій показана на всій території Західної України. Разом з тим в дослідженні, враховуючи історичні реалії, особливо відзначений вплив і популярність цих політичних сил в Галичині.

Стан наукового розроблення теми. Вивчення національного політичного руху Західної України почалося вже в довоєнний період. Були видані брошури, у яких партійні діячі роз'яснювали політичні програми та захищали методи діяльності своїх організацій¹. В окремих працях звучить не завжди об'єктивна, але досить гостра критика політичних опонентів². Польські дослідники С.Лось та М.Фелінські розкривають своє бачення певних аспектів діяльності українських політичних сил³. Всі згадані праці мають не дослідницький, а довідково-інформаційний характер.

---

¹ Кардаш Д. Український націоналізм. - Прага, 1940; П.К. Чого хоче українська соціалістично-радикальна партія? - Львів, 1926; Політична організація на селі. - Львів, 1936; Право народу. Приступний виклад програми УСРП. - Львів, б.д.; Старий В. Кінець ОУН? - Прага, 1933; його ж. Громадський суд над ОУН. - Прага, 1934; Стахів М. До джерел нашої сили. Замітки до основних думок програми УСРП. - Львів, 1936; Черкавський О. Чого хоче Українське Національно-Демократичне Об'єднання? - Перемишль, 1927; Як повстало й розвивалося УНДО. 3 нагоди 10-ліття існування. - Львів, 1936.

² Іванейко М. Ундізм - УНДО й ФНЕ. - Львів, 1938; Коссак З. Українське робітництво і УСДП // Коссак, Охримович, Тураш. - Торонто, 1968; Крушельницький А. Самооманою й брехнею. - Львів, 1932; Назарук О. Гоги і магоги. - Львів, 1936; його ж. Значення партій. Про різницю між партійністю і партійництвом. - Львів, 1939; Петришин М. Будують чи руйнують? (З приводу діяльності Організації Українських Націоналістів). - Львів, 1932; Р.К. Історія одного кандидата на "вожда". Політичний життєпис провідника "націоналістів" Є.Коновальця. - Львів, 1934; Томашівський С. Десять літ українського питання в Польщі. - Львів, 1929; його ж. Наша чільна партія у власному зеркалі. - Львів, 1929; Хто такий радикали?! - Львів, 1936.

³ Лось С. Міжнародне положення Польщі та Галицькі Українці. - Львів, 1932; Фелінські М. Українці у відродженій Польщі. - Львів, 1931.

Радянська історіографія як довоєнного⁴, так і післявоєнного⁵ періодів, описує так зване "становище трудящих західноукраїнських земель", грубо фальсифікує історію Західної України міжвоєнного часу. На окремих фактах, вирваних з контексту подій, подається діяльність УНДО, УСРП та УСДП як буржуазних, куркульських та соціал-фашистських. А УВО-ОУН показана, алогічно, посібником польського та німецького фашизму. Це обумовлено тим, що десятками років більшовицький тоталітарний режим не тільки постійно фальсифікував українську історію, але й бажав стерти з пам'яті народу його героїчне минуле, боротьбу за національне

---

⁴ Борець М. Молодь на Західній Україні. - Харків, 1931; Данилович К. Боротьба сільського пролетаріату та бідноти на Західній Україні. - Харків, 1930; Красін А. Відтята кордонами - нарис про Західну Україну. - Харків, 1930; Мин Д. Западная Украина. - Москва, 1939; Минский Г. Под игом польских панов. - Москва, 1939; Трайнин И. Национальное и социальное освобождение Западной Украины и Западной Белоруссии. - Москва, 1939, та ін.

⁵ Грицьків Л., Герасименко С. Вирок виносить народ. - Київ, 1970; Даниленко С. Дорогою ганьби і зради. - Київ, 1970; Дудикевич Б., Вітошинський Я. Українські буржуазні націоналісти - найманці міжнародних імперіалістів. - Львів, 1952; Замлинський В. Шлях чорної зради. - Львів, 1969; Масловський В.І. Жовтоблакитна мафія. - Львів, 1976; його ж. Дорога в безодню. - Львів, 1978; Олексюк М.М. Єдність інтернаціональних устремлень. - Львів, 1982; Римаренко Ю.І. Жовтоблакитний "міся" (Про шовіністичну й расистську сутність українського буржуазного націоналізму). - Київ, 1969; його ж. Український буржуазний націоналізм - ворог інтернаціонального єднання трудящих. - Київ, 1970; його ж. Буржуазний націоналізм та його "теорія" нації. - Київ, 1974; Торжество історичної справедливості. - Львів, 1968; Чередниченко В. Націоналізм проти нації. - Київ, 1970; його ж. Анатомія зради. Український буржуазний націоналізм - зняряддя антирадянської політики імперіалізму. - Київ, 1978, та ін.

визволення. Адже в умовах однопартійності, всезагального панування марксистсько-ленінської ідеології не допускалася навіть думка про існування офіційної опозиції існуючому режимові, політичного плюралізму і т.ін. А доктрина московського імперіалізму, що три століття постійно була спрямована на знищення української національної самобутності та проявів будь-яких елементів державної суверенності України, вважала найбільшим своїм ворогом український націоналізм, який повною мірою себе проявив саме в 20-30-х роках на терені Західної України. Тому не могло бути й мови про наукове дослідження українських політичних сил західноукраїнських земель, які в міжвоєнний період, перебуваючи в складі Польської держави, змогли очолити національно-визвольну боротьбу української нації.

В радянській історіографії склався стереотип, що на чолі соціального і національного визволення західноукраїнських трудящих стояла тільки Комуністична Партія Західної України (КПЗУ). В післясталінський період її діяльність детально висвітлювалась в численних роботах. Але цю партію не можна вважати репрезентантом українського національного руху. Адже формально КПЗУ була складовою частиною Комуністичної Партії Польщі, а фактично була підпорядкована, через Комінтерн, КП(б)У і ВКП(б). У 20-х роках певна популярність комуністів серед західноукраїнського населення пояснюється тим, що ряди КПЗУ поповнили деякі соціал-демократи, які перейшли на радянофільську платформу. Цьому також сприяв процес українізації Східної України, але ще більшою мірою успішна дезінформація більшовицьких спецслужб. Архівні матеріали стверджують, що українці - члени КПЗУ - це здебільшого молоді, малограмотні (1-2 класи початкової школи) люди⁶, які досить легко піддавалися комуністичній агітації. А вишкіл організатори більшовицької пропаганди проходили на спеціальних курсах у Харкові⁷. В 30-х роках, за свідченням представників польської окупаційної влади,

---

⁶ ЦДІА України у м.Львові, ф.205, оп.1, спр.3093, арк.9.

⁷ Там же, арк.2.

більшість членів КПЗУ були євреями та поляками, а не українцями³. Зрештою, невіршеність національного питання стала головною причиною партійних криз 1928, 1934 та 1938 років. Тому Москва і заборонила КПЗУ, звинувативши її в "українському буржуазному націоналізмі", а її членів піддала репресіям.

Тільки у 80-х роках з'являється низка наукових праць, в яких робиться спроба дослідити діяльність українських політичних партій та організацій Західної України у міжвоєнний період⁹. Незважаючи на ідеологічну зашореність цих досліджень, в них на основі історичних джерел нагромаджується певний цікавий фактичний матеріал з історії політичного руху на західноукраїнських землях. Так, наприклад, в кандидатській дисертації Ю.Киричука показано вплив українських політичних сил на західноукраїнське суспільство напередодні Другої світової війни¹⁰.

В той час, коли радянська історіографія хотіла замовчати і, по суті, ігнорувала дану проблему, українські історики в еміграції в своїх працях приділяли багато уваги організованому націоналістичному підпіллю. Виходить в світ низка фундаментальних робіт¹¹, в яких всесторонньо

³ Там же, спр.138, арк.48.

⁹ Воз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною. - Київ, 1989; Макарчук С.А. Етносоціальне розвитие и національніє отношения на западноукраїнських землях в період імперіалізма. - Львов, 1983; Сливка Ю.Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920-1039 рр.). - Київ, 1985.

¹⁰ Киричук Ю.А. Реакціонная діяльність українських буржуазних націоналістів на Западній Україні на кануні Другої світової війни (1934-1939 гг.). Дисертація на соискание уч. ст. канд. ист. наук - Львов, 1983.

¹¹ Євген Коновалець та його доба. - Мюнхен, 1974; Коссак, Охримович, Тураш. - Торонто, 1968; Мартинець В. Українське підпілля. Від УВО до ОУН. - На чужині, 1949; Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів. - Т.1. 1920-1939. - Мюнхен-Лондон-Нью-Йорк, 1968; Організація Українських Націоналістів. 1929-1955. Збірник статей у 25-ліття ОУН. - На чужині, 1955.

показана діяльність українських націоналістів в Західній Україні у міжвоєнний період, простежені взаємозв'язки членів УВО-ОУН з діячами т.зв. "легальної опозиції". З діаспорної літератури треба також відзначити солідну працю В.Косика¹², в якій на підставі закордонних джерел показана діяльність українських політичних сил напередодні Другої світової війни. А дослідник В.Верига¹³ докладно висвітлює діяльність УНДО на прикладі одного з повітів Галичини.

Разом з тим необхідно відзначити, що дуже мало дослідниками в еміграції приділено уваги вивченню діяльності УНДО, УСРП, УСДП. Можливо, це зумовлено тим, що ці партії припинили свою роботу з розпадом Польської держави. Об'єктивному аналізу діяльності УВО-ОУН заважав також поділ членства політичної організації на непримиримі табори: "бандерівців", "мельниківців", "двійкарів". Найгрунтовніше вивчення історії УВО-ОУН репрезентують представники двох течій націоналістів - П.Мірчук (бандерівської)¹⁴ та З.Книш (мельниківської)¹⁵.

¹² Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. - Париж-Нью-Йорк-Львів, 1993.

¹³ Верига В. УНДО в Рогатинщині // Рогатинська Земля. Збірник історично-мемуарних, етнографічних і побутових матеріалів. - Т.1. - Нью-Йорк-Сідней-Торонто, 1989. - С.460-483.

¹⁴ Мірчук П. Роман Шухевич (ген. Тарас Чупринка). Командир армії безсмертних. - Нью-Йорк-Торонто-Лондон, 1970; його ж. Справа вбивства Т.Голуфка // Визвольний Шлях. - 1977. - N1. - С.117-124; N2. - С.228-239; N3. - С.348-359; його ж. Революційний змаг за УССД. (Хто такі "бандерівці", "мельниківці", "двійкарі"). - Т.1. - Нью-Йорк-Торонто-Лондон, 1985; його ж. Євген Коновалець - лідер українського визвольного руху. - Львів, 1990; його ж. Степан Бандера. Символ революційної безкомпромисовости. - Хмельницький, 1992.

¹⁵ Книш З. Б'є Дванадцята. - Торонто, - б.д.; його ж. Дух, що тіло рве до бою /Юліян Головінський, Крайовий Командант УВО/ - Вінніпег, 1951; його ж. Погром у тюрмі. - Торонто, б.д.; його ж. Розбрат. - Торонто, б.д.; його ж. Дрижить підземний гук. - Вінніпег, 1953; його ж. Справа Східних Торгів у Львові. - Торонто, 1965; його ж. Так перо пише... Вибрані статті. - Торонто, 1965; його ж. На повні вітрила! /Українська Військова Організація в 1924-1926 роках/ - Торонто, 1970; його ж. Становлення ОУН. - Київ, 1994.

В їх працях зібраний і узагальнений фактичний матеріал з історії національно-визвольної боротьби українських націоналістів у міжвоєнний період. Правда, окремі з них відзначаються суб'єктивізмом, недостатньою історіографічною базою, непримиренністю до опонентів.

Треба відзначити окремі праці польських науковців¹⁶, які в своїх дослідженнях певною мірою згадують і про діяльність українських політичних сил під владою Польщі. Але ці роботи, як правило, не позбавлені усталених стереотипів, для них характерною є певна тенденційність.

На початку 90-х років, в зв'язку з відомими історичними подіями, виникли реальні можливості для українців об'єктивно досліджувати власну історію. Це сприяло тому, що з'явилася низка наукових праць, в яких показаний український політичний рух Західної України у 20-30-х роках ХХ ст. Помітною подією стала публікація довідника щодо всіх політичних партій Західної України¹⁷. Виходять роботи, в яких дається загальна характеристика діяльності українських політичних організацій в міжвоєнний період¹⁸.

---

¹⁶ Piotrkiewicz T. Kwestia ukraińska w Polsce w koncepcjach Pilsudczyzny 1926-1930. - Warszawa, 1981; Siwicki M. Dzieje konfliktów Polsko-Ukraińskich. - Т.І. - Warszawa, 1992; Papierzynska-Turek M. Sprawa ukraińska w drugiej Rzeczypospolitej. 1922-1926. - Krakow, 1979; Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921-1939. - Wrocław, 1979.

¹⁷ Політичні партії Західної України. Методичні вказівки для викладачів і студентів. - Львів, 1991.

¹⁸ Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії. - Київ, 1993; Кондратюк В.О., Зайцев О.Ю., Верхоляк І.М., Хома Л.Б. Суспільно-політичне життя в Україні в 20-30-х роках. - Львів, 1993; Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. - 1939 р.). - Івано-Франківськ, 1993.

Дослідник М.Швагуляк¹⁹ в своїх працях показав діяльність політичних сил Західної України у 30-і роки, в час загострення українсько-польських стосунків, і висвітлив проблему їх консолідації. О.Зайцев аналізує парламентарну діяльність діячів політичного руху Західної України²⁰, дає характеристику взаємовідносин підпілля і “легальної опозиції”. Цікавими є дослідження О.Багана та Я.Сватка²¹, в яких показана діяльність націоналістичного підпілля, а також роботи М.Рожика²² і І.Соляра²³.

---

¹⁹ Швагуляк М. В час національної скорботи // За вільну Україну, - 1990. - 24 жовтня; його ж. Суспільно-політична ситуація у Західній Україні на початку 30-х років ХХ ст. // Записки НТШ. - Т.ССХХІІ. - Львів, 1991; його ж. Західноукраїнська суспільність напередодні та під час німецько-польської війни 1939 р. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. - Вип.І. -Київ, 1992. - С.143-172; його ж. Пацифікація. Польська репресивна акція у Галичині 1930 р. і українська суспільність. - Львів, 1993. його ж. Партиїні поділи і загальнонаціональні інтереси // Сучасність. - 1995. - N2. -С.77-82.

²⁰ Зайцев О.Ю. Представники українських політичних партій Західної України в парламенті Польщі (1922-1939 рр.) // Укр.істор.журн. - 1993. - N1. - С.72-84; його ж. Парламентська діяльність політичних партій Західної України (1922-1939). Автореферат на здобуття наукового ступеня канд. істор. наук. - Львів, 1994; його ж. Націоналізм і національна демократія: витоки конфлікту (1920-1930 рр.) // Сучасність. -1994. - N2. - С.70-76.

²¹ Баган О. Націоналізм і національний рух. - Дрогобич, 1994; Сватко Я. Доба і доля // Визвольний Шлях. - 1991. - N8. - С.903-916; N9. - С.1045-1057; N10. - С.1175-1183; N11. -С.1311-1318; - 1992. N1. - С.30-40; N2. - С.145-155; N3. -С.266-272.

²² Рожик М. Українське Національно-Демократичне Об'єднання // Республіканець. - 1933. - N10. - С.16-21; його ж. З історії діяльності українських партій і організацій в 20-30-х роках ХХ ст. на Західній Україні // Республіканець. - 1994. - N3-4. - С.73-79.

²³ Соляр І. Спроби консолідації національно-державницьких сил Західної України 1923-1925 рр. // Україна в минулому. Вип.5. - Київ-Львів, 1994. - С.123-131.

В цілому в сучасній історіографії більше уваги приділено вивченню діяльності УВО-ОУН та УНДО і зовсім мало досліджень, які б стосувались діяльності УСРП та УСДП. Аналіз опублікованої історичної літератури свідчить про те, що дана тема розкрита недостатньо. Відсутнє комплексне вивчення даної проблеми, яке б дало цілісну картину політичного керівництва національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у міжвоєнний період.

Мета і завдання дослідження. Виходячи з актуальності обраної теми та враховуючи недостатню вивченість проблеми, автор прагнув дати цілісну картину діяльності основних українських політичних сил Західної України в умовах польського окупаційного режиму у 20-30-х роках ХХ століття. Не претендуючи на вичерпне висвітлення складної та багатопланової теми, дисертант передбачає вирішення таких завдань:

- показати становище західноукраїнського населення в умовах польського окупаційного режиму;

- всебічно проаналізувати діяльність українських політичних сил Західної України - УВО-ОУН, УНДО, УСРП, УСДП;

- дослідити складні проблеми взаємозв'язків українських політичних партій та організацій західноукраїнських земель;

- кризь призму політичної боротьби визначити українсько-польські стосунки у міжвоєнний період;

- об'єктивно дослідити наслідки політичної діяльності партій та організацій Західної України напередодні Другої світової війни.

Методологічною основою наукової роботи є принцип об'єктивності у висвітленні даної проблеми; позиція історичної правди та українського патріотизму; логічний, порівняльний та конкретно-історичний методи дослідження.

Джерельна база дослідження. Основними джерелами написання дисертації послужили традиційні види історичних документів: а) опубліковані документи з історії Західної України²⁴; б) матеріали

---

²⁴ Советская Украина и Польша. Сборник дипломатических документов и исторических материалов. - Харьков, 1921; Документы внешней политики СССР. - Т.3. - Москва, 1959.

політичних партій та організацій західноукраїнських земель²⁵; в) виявлені автором нові документи з фондів українських архівів; г) партійна преса; д) мемуарна література про події в Західній Україні у міжвоєнний період²⁶.

У першій групі документів знаходимо деякі дані про причини поділу України на Західну і Східну, про нехтування Радянською Росією та Польщею інтересів та бажань української нації. Бачимо, що в тогочасних міжнародних стосунках превалювало не міжнародне право, а груба мілітаристська сила. Надалі основним залишився імперський принцип у взаємовідносинах державних і недержавних націй; "поділяй та владарюй". Трагедією для України стало те, що міжнародне співтовариство байдуже споглядало поділ українських земель і не бажало вплинути на агресорів.

Другий блок дає конкретні дані про устрій та програмні документи політичних сил Західної України. В них відображена стратегічна мета діяльності партій, організацій - побудова незалежної Української держави на всіх українських етнічно-історичних землях. Тут відбито бачення кожної політичної потуги на майбутній державний і політичний лад

---

²⁵ ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929-1955 рр. - 1955; Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті. - Нью-Йорк. - Т.2. -1983.

²⁶ Кедрин І. Життя-події-люди. Спомини і коментарі. -Нью-Йорк, 1976; Климишин М. В поході до волі. Спомини. - Т.І. - Дейтройт. - 1987; Куп'як Д. Спогади нерозстріляного. - Львів, 1993; Мечник С. Під трьома окупантами. Спогади українського революціонера-підпільника. - Лондон, 1958; його ж. Люди, роки, події. /Спогади, ч.IV/. - Мюнхен, 1986; Німчук І. 595 днів советським в'язнем. - Торонто, 1950; Онацький Є. У вічному місті. Записки українського журналіста. Роки 1931-1932. - Торонто, 1981; Спогади про Андрія Мельника. Збірник на пошану полковника Андрія Мельника - голови Проводу Українських Націоналістів. - Нестеров, б.д.; Шухевич С. Моє життя. Спогади. - Лондон, 1991; Життя і смерть полковника Коновальця. Документи, матеріали, спогади, щоденники, листи, фотографії. - Львів, 1993.

України, економічно-господарське, соціальне та культурне життя народу. Виходячи з цих матеріалів, можна проаналізувати тактичну діяльність кожної політичної організації та її реальні результати.

Щодо архівних джерел, то безперечно, що в буремні роки Другої світової війни багато їх втрачено. Чисельні матеріали безповоротно вивезені польським та німецьким окупантом на Захід, а московським на Схід. Автор, досліджуючи поставлену проблему, вивчив фонди Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України: “Крайовий Провід Організації Українських націоналістів (ОУН) на західноукраїнських землях”, “Українська Військова Організація (УВО)”²⁷; фонди Центрального державного архіву громадських об’єднань України: “ЦК Компартії України”, “Центральний Комітет Компартії Західної України”²⁸, а також дев’ять фондів Центрального Історичного Архіву України у м.Львові²⁹ і чотири фонди Державного архіву Львівської області³⁰. Виявлена ціла низка документів, що вперше вводяться у науковий обіг в даній дисертації. Ці історичні джерела дають багато фактичного матеріалу до вивчення історії українських політичних партій та організацій Західної України. Всі підрахунки, концептуальні узагальнення, твердження та висновки автор робить на підставі всебічного опрацювання архівних документів.

Важливу групу джерел дослідження складає тогочасна преса. Дисертант опрацював політичні часописи: УВО-ОУН - “Сурму”, “Розбудову Нації”, “Бюлетень КЕ ОУН на ЗУЗ”, “Юнак”; УНДО - “Діло”, “Свободу”, “Наш час”; УСРП - “Громадський Голос”; УСДП - “Земля і Воля”, “Вперед”, “Робітничий голос” та деякі інші періодичні видання. Вони дають багато фактичного матеріалу про хід партійних з’їздів,

---

²⁷ ЦДАВО України, ф.3833, 4331.

²⁸ ЦДАГО України, ф.1, 6.

²⁹ ЦДІА України у м.Львові, ф.205, 309, 344, 355, 359, 371, 374, 382, 462.

³⁰ ДАЛО, ф.1, 121сч, 243, 256.

конференцій, нарад тощо. Тут також містяться важливі статистичні відомості, що стосуються теми дослідження. Тогочасні часописи показували бачення розвитку політичних подій їх сучасниками та коментували їх. Через пресу поширювалася інформація, партії тримали постійний зв'язок з народними масами і т.ін.

Цікавим джерелом для вивчення політичного життя українців на західноукраїнських землях є мемуарна література. Небагато учасників подій залишили власні спогади. В дисертації вони використовуються, переважно як фактологічний матеріал. Політичний світогляд конкретних осіб, оцінки ними діяльності партій та організацій, а також окремих політичних діячів, не переносяться механічно в дисертаційне дослідження. Спогади та інші види мемуарної літератури в дечому розкривають закулісний бік політичного життя Західної України та впливи на його розвиток окремих груп людей і конкретних особистостей. Саме під таким кутом зору дисертант намагається використовувати ці джерела, авторами яких були люди з різних політичних таборів.

Використання матеріалу історичних джерел є стрижнем дисертаційного дослідження. Завдяки їм автор має змогу викласти перебіг подій, проаналізувати їх, зробити належні висновки.

Наукова новизна дисертаційної роботи. Дане дослідження - це, фактично, перша спроба комплексного вивчення національних політичних сил Західної України та їх діяльності у 20-30-х роках ХХ століття в українській історіографії. Автор, використовуючи невідомі та маловідомі матеріали, по-новому концептуально підходить до проблеми національно-визвольної боротьби українського народу за свободу і незалежну державу. В зв'язку з цим в науковій праці стверджується те, що успіхові в побудові сучасної Української держави сприяли політичні події на західноукраїнських землях міжвоєнного періоду.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його положення і висновки містять історичний досвід діяльності українських політичних сил Західної України, який може бути використаний і в дечому перенесений в сучасне політичне життя України.

Дані матеріали можуть бути використані також для написання узагальнюючих праць з політичної історії України, під час розробки навчальних курсів історії західноукраїнських земель, національно-визвольної боротьби українського народу, науково-педагогічної та просвітницької діяльності.

Апробація і рівень результатів дисертації. Дана наукова робота обговорена і рекомендована до захисту на кафедрі історії України, науки і техніки Державного університету "Львівська політехніка". Основні положення праці викладені в декількох публікаціях автора. Результати дослідження апробовані на міжнародних, республіканських та регіональних наукових конференціях. Зібраний під час роботи над дисертацією матеріал використаний для написання підручника та програми курсу: "Історія України та її державність", планів семінарських занять та методичних порад до них цього ж курсу. З теми дослідження читалися лекції для студентів та широкої громадськості.

Структура дисертаційного дослідження побудована за хронологічно-проблемним принципом. Наукова праця складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел і літератури.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначені об'єкт, предмет, мета і завдання наукової роботи. Окреслений ступінь вивченості та джерельна база теми дисертації. Характеризується наукова новизна та практичне значення праці.

Перший розділ "Суспільно-політична ситуація на західноукраїнських землях після Ризького (1921 р.) договору" присвячений наслідкам договору між Польщею та Росією для Західної України. Аналізується перебіг та результати польсько-російських переговорів. Наведені цифри втрат західноукраїнського населення внаслідок війни.

В розділі детально розглядаються заходи польської окупаційної влади, спрямовані на знищення всього, що говорило про український характер краю. Так, у Східній Галичині були скасовані всі органи місцевого

самоврядування, під польський урядовий контроль взяті українська кооперація та школа, українців не допущено до вищих навчальних закладів і т.ін. Польська влада, бажаючи закріпитися в Західній Україні, переселяє колоністів та осадників на схід, ухвалює Конституцію країни як унітарної держави, проводить перепис населення і вибори в парламент тощо. Тобто, всі заходи поляків спрямовані на те, щоб ствердити постулат, що вони - споконвічні господарі західноукраїнських земель.

Внаслідок цього українці, незважаючи на припинення військових дій, посилюють національно-визвольну боротьбу проти польського окупаційного режиму. Очолюють її - екзильний уряд ЗУНР, який активно проводить міжнародну діяльність, та галицькі політичні сили: Українська Народно-Трудова Партія (УНТП), Українська Християнсько-Суспільна Партія (УХСП), Українська Радикальна Партія (УРП), Українська Соціал-Демократична Партія (УСДП). Боротьба здійснюється різними методами: на польський уряд чиниться тиск (масові заходи громадської непокорі); дипломатичними каналами, на міжнародному рівні, зондуються методи вирішення питання незалежності Галицької республіки; новостворена Українська Військова Організація (УВО), армія в підпіллі, проводить акти індивідуального терору, бойкоту та саботажу.

Активна діяльність західноукраїнських політичних сил налякала ворогів. Поляки, вживаючи контрміри на зовнішньополітичній арені, змушені заспокоїти міжнародний загальний наданням автономії Східній Галичині, а московські більшовики вносять розкол в ряди західноукраїнського політичного проводу: спочатку УСДП, згодом уряд Е.Петрушевича переходять на радянськo-польську платформу.

14 березня 1923 року Рада послів Антанти санкціонувала анексію Польщею Східної Галичини. Заради загальноєвропейського спокою в жертву було принесене населення Західної України. Цей акт приніс розгубленість в ряди політичних партій західноукраїнських земель. Одні з них піддалися комуністичним впливам, а інші були схильні до компромісу з поляками. Тільки керівництво УВО вирішує продовжити революційну боротьбу всіма доступними методами.

Серед багатьох інших причин занепаду української державності, на думку дисертанта, необхідно виділити таку: під час протиставлення надніпрянської і галицької проблем політичними діями зрештою була втрачена загальноукраїнська справа.

Другий розділ “Перегрупування українських політичних сил, їх програмні засади, форми і методи діяльності” розпочинається характеристикою діяльності польських урядів на території Західної України в першій половині 20-х років. Відзначено, що через воєводську автономію Східної Галичини та самоврядування на Волині всі заходи поляків були спрямовані на асиміляцію українського населення.

В цих умовах українські політичні сили перегрупувували свої ряди. У 1924 році польська влада розпустила УСДП. Праві соціал-демократи, які не перейшли на комуністичну програму, дотримувалися позиції II Соцінтерну. Після декількох років пошуків у грудні 1928 року УСДП була відновлена на довоєнній платформі. Відновлена партія діяла серед українського пролетаріату міст Західної України, на основі спільного професійного руху встановила контакт з польськими соціалістами (ППС). Залишаючись на класових позиціях, українські соціал-демократи згуртувалися на національних засадах. Впливаючи на українське робітництво, УСДП тим самим обмежило простір діяльності комуністів. Очолили партію: Л.Ганкевич, В.Старосольський, П.Буняк, В.Темницький, І.Квасниця та ін.

Коли соціал-демократи поширювали свій вплив серед малочисельного українського пролетаріату, то радикали вважали себе захисниками чисельного західноукраїнського селянства. Програма УРП збігалася з програмою соціал-революціонерів Волині. У 1926 році відбувся об'єднавчий з'їзд, на якому була створена Українська Соціалістично-Радикальна Партія (УСРП). На чолі УСРП стали І.Макух, М.Матчак, С.Жук, О.Навроцький, О.Павлів, О.Коберський, О.Когут та ін. В своїй програмі соціал-радикали основну увагу приділяли соціальним реформам, розвитку національного культурного життя. В організаційному плані члени УСРП намагалися брати активну участь в чисельних українських

організаціях, мати вплив серед молоді. Партія підтримувала окремі українські профспілки, вважала, що землю потрібно віддати селянам без викупу тощо. УСРП не йшла на співпрацю з комуністами, а також з тими українськими силами, яких вважала буржуазними. В основному радикали мали вплив на українське селянство та сільську інтелігенцію. Друга половина 20-х років - це найкращі повоєнні роки для УСРП. В 1929 році партія нараховувала 7500 зареєстрованих членів³¹.

Якщо УСДП і УСРП репрезентували ліве крило західноукраїнського національно-визвольного руху, то праве в середині 20-х років перебувало в стадії становлення. УНТП у 1924 році розкололася, а вплив християн-супільників був мінімальним. Більше ніж рік велися переговори окремих груп колишніх трудовиків з метою об'єднання в єдину національну партію. Незважаючи на тактичні розбіжності, українські політичні провідники розуміли, що український народ чекає довга і затяжна боротьба за визволення, яку потрібно вести, тільки об'єднавшись в єдину національну партійну організацію. В результаті було утворене Українське Національно-Демократичне Об'єднання (УНДО). Воно заявило, що буде боротись за право української нації на самовизначення, за її політичний, економічний та культурний розвиток. УНДО проголосило себе надкласовою організацією, в його рядах переважали українська інтелігенція, духовенство, заможне селянство, підприємці. Очолили УНДО Д.Левицький, В.Мудрий, В.Целевич, М.Черкавський, О.Марітчак, Г.Тершаковець, К.Троян, М.Струтинський та ін. В основу програми політичної організації була покладена "... незалежна ні від кого чиста національна українська політика, що не визнавала ніякого ні з ким компромісу"³².

Вищезначені політичні сили Західної України застосовували легальні форми боротьби, а саме: участь у виборах до польського парламенту та місцевих органів самоврядування, проведення масових акцій українського

³¹ Громадський Голос. - 1929. - 16 лютого.

³² ЦДАГО України, ф.6, оп.1, спр.168, арк.78.

населення. УНДО, УСРП та УСДП чинили тиск на органи польського окупаційного режиму з єдиною метою - полегшити життя українського населення, протистояти його ополяченню.

Багато діячів т.зв. "легальної опозиції" одночасно були членами УВО. Очевидно, що в 20-х роках український політичний рух на західноукраїнських землях використовував всі доступні методи боротьби - як мирні, так і революційно-бойові. УВО була збройним підрозділом в цій боротьбі.

У другій половині 20-х років значного поширення серед студентської та учнівської молоді набула ідеологія українського націоналізму. Виникла низка молодіжних націоналістичних організацій, члени яких поповнювали ряди УВО. В результаті всі вони злилися в єдину Організацію Українських Націоналістів (ОУН). ОУН була побудована на засадах: всеукраїнства, надпартійності та монархізму. Провідні члени організації - Є.Коновалець, Д.Андрієвський, М.Сціборський, В.Мартинець, О.Сеник, А.Мельник та ін.

Таким чином, наприкінці 20-х років завершилося оформлення основних українських політичних сил Західної України, що своїми програмами, формами та методами діяльності об'єднували фактично весь західноукраїнський загал.

В третьому розділі "Діяльність українських політичних партій та організацій в період посилення окупаційного режиму в Західній Україні" показано загострення українсько-польських стосунків на початку 30-х років. Внаслідок економічної кризи становище західноукраїнського населення погіршилося. Відбулися масові страйки і виступи робітників та селян. УНДО, УСРП та УСДП оголосили про створення єдиного фронту в боротьбі за права народу. Їх представники в польському парламенті, члени Української Парламентарної Репрезентації (УПР) голосували проти прийняття бюджету уряду. ОУН розпочинає масовий військовий вишкіл свого членства, а влітку 1930 року здійснює протестаційно-саботажну акцію проти польської окупаційної влади.

Польський уряд передбачав, що піднесення національно-визвольної

боротьби може перерости у всезахідноукраїнське повстання. Тому у вересні 1930 року були вжиті превентивні міри. Поляки у трьох східногалицьких воеводствах сконцентрували значні військові та поліцейські сили і розпочали “пацифікаційну” акцію, внаслідок якої заарештовано багатьох визначних українських політичних діячів, екзекуції над мирним населенням призвели до жертв та нищення майна, була закрита низка українських закладів тощо.

Українські політичні сили Західної України одностайно виступили на міжнародній арені на захист становища українців під владою Польщі, чим завдали удару по моральному авторитетові поляків у світі. Але міжнародне співтовариство знову проігнорувало це і не спромоглося вирішити питання західноукраїнського населення. У 1930 році вперше і востаннє об'єдналися у виборчий блок УНДО, УСРП та УСДП, які провели до парламенту 20 послів та чотирьох сенаторів. Найбільше прихильників серед українського електорату набрали кандидати УНДО, що на початку 30-х років стає провідною силою західноукраїнського суспільства. Об'єднання успішно розбудовує повітові партійні організації по всій території Західної України, її члени очолюють господарські, культурно-освітні, професійні та спортивно-патріотичні товариства українців. Активних членів УНДО нараховувалося 7 тисяч³³. УНДО стало ініціатором консультацій між політичними силами Західної України та за її межами. Мова йшла про консолідацію національних сил та необхідність спільного розгляду й вирішення національних справ. Незважаючи на деякі тактичні розбіжності, діячі українських політичних партій та організацій були єдині у ставленні до антиукраїнського режиму на Східній Україні.

Тим часом розгортає свою діяльність ОУН. На початку 30-х років на чолі КЕ ОУН на ЗУЗ стає радикальна молодь (С.Бандера, Я.Стецько, Р.Шухевич, М.Лебедь та ін.), яка різними методами веде “тотальну війну” з польським окупаційним режимом. Це шкільна та антимонопольна

---

³³ ЦДІА України у м.Львові, ф.344, оп.1, спр.60, арк.14.

акції, експропріація коштів, масові саботажі, індивідуальний терор. Незважаючи на арешт практично всіх провідних членів ОУН краю, Варшавський та Львівський процеси принесли не страх, а масове поповнення рядів організації селянською та робітничою молоддю.

Перша половина 30-х років характеризується піднесенням національно-визвольної боротьби населення Західної України, загостренням польсько-українських відносин, активізацією діяльності політичних партій та організацій.

У четвертому розділі “Програми дій партій та організацій Західної України напередодні Другої світової війни” характеризуються наслідки діяльності західноукраїнських політичних сил. Відмічено, що в другій половині 30-х років в Західній Україні значно пожвавилось економічне, соціальне і культурне життя. Цьому сприяла “нормалізація” польсько-українських стосунків, яку у 1935 році зініціювало УНДО. Представники т.зв. “легальної опозиції”, відмежовуючись від методів діяльності ОУН, мали надію, що тактика компромісу, в результаті, призведе до надання польською владою національно-територіальної автономії українцям. В свою чергу, польські урядові кола, щоб згасити національно-визвольну боротьбу, також йшли на деякі поступки українському загалу.

В другій половині 30-х років посилюється конкурентна боротьба між українськими політичними силами за впливи в західноукраїнському суспільстві. УСРП та УСДП, зближуючись в своїй діяльності, в основному висувують тільки господарські вимоги: провести земельну реформу, дати свободу торгівлі, усунути всі обмеження в промисловості, сільському господарстві, кооперації, реорганізувати місцеве самоврядування і т.ін. Ліви закидали УНДО прихильність до несправедливого капіталістичного ладу, а оунівців вважали фашистами. Ундісти, в свою чергу, критикували соціалістів за розбиття єдиного національного фронту, а діяльність ОУН вважали деструктивною. ОУН звинувачувала УНДО в угодовстві з польськими окупантами, а УСРП та УСДП в тому, що своїми соціалістичними лозунгами вони торували шлях комуністичним агентам.

В цілому тактика компромісу та “нормалізації” діячів “легальної

“опозиції” в результаті не дала бажаних наслідків. УНДО, УСРП та УСДП напередодні Другої світової війни сподівалися, що поляки підуть на поступки в справі української автономії. Але вони прорахувалися. Навпаки, у 1939 році польський уряд розробляє низку заходів, спрямованих на те, щоб назавжди покінути з “неспокійним українським питанням”. Планувалося українців масово звільнити з роботи, закрити існуючі українські навчальні заклади, переселити українців на захід, а поляків на схід Польської держави і т.ін.

На противагу своїм опонентам по українському політичному табору ОУН передбачила хід історичних подій в Європі та світі. Лідер організації націоналістів Є.Коновалець ще у 1929 році говорив про неминучість Другої світової війни і про те, що український народ мусить бути відповідно підготований. З середини 30-х років ОУН приділяє основну увагу питанню підготовки кадрів до майбутньої війни. Для того було розроблено відповідну військову доктрину, яка враховувала різні варіанти розвитку політичних подій на сході Європи. Діячі ОУН були переконані, що самостійність України забезпечить рівновагу на європейському континенті в трикутнику: “Україна-Німеччина-Італія, разом з трикутником в Азії: Україна-Японія-Англія”³⁴. Враховуючи це, готуються за кордоном майбутні кадри українського офіцерства; молодь Західної України закликають не ухилятися від призову до польської армії, а саме там пройти військовий вишкіл; з’являються перші озброєні загони оунівців на українському Поліссі. Реалістичність політики керівництва ОУН показали вже події на Карпатській Україні, що стали прологом Другої світової війни.

Подальший перебіг історичних подій засвідчив, що УНДО, УСРП та УСДП вичерпали можливості впливу на західноукраїнське суспільство в кінці 30-х років, а ініціативу перехопила ОУН, яка і очолила національно-визвольну боротьбу населення Західної України.

---

³⁴ ЦДАВО України, ф.3833, оп.3, спр.1, арк.49.

У висновках сформульовані основні підсумки дослідження. В них акцентується, що українські політичні партії та організації Західної України своєю діяльністю охопили все західноукраїнське населення і сприяли: а) збереженню державницьких традицій українського національно-визвольного руху; б) підвищенню національної свідомості народу; в) розбудові українських господарських, культурно-освітніх та спортивно-патріотичних установ. Це мало важливе значення для майбутнього всієї України. По праву можна сказати, що 1921 рік породив 1991 рік, а події 20-30-х років на західноукраїнських землях були визначальними для всієї історії України ХХ століття.

Історичний досвід політичної боротьби міжвоєнного періоду може бути використаний і сьогодні для успішної розбудови Української держави. Сконсолідовані три-чотири національні політичні партії (або об'єднання партій) повинні охопити весь спектр українського політичного життя і витіснити антидержавні сили з українського суспільства.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлені у таких публікаціях автора:

1. Створення політичних партій на Західній Україні в 20-х роках ХХ століття // Вісник ЛПІ N268 "Україна на етапі національно-державного відродження". - Львів, 1992. - С.54-60 (у співавт.)

2. Україна в 20-30-х роках ХХ століття. Текст лекції з курсу історії України для студентів усіх форм навчання. - Львів: ЛПІ, 1992. 33 с.

3. Політичні партії та організації Західної України в 20-30-х роках ХХ століття // Збірник матеріалів Першої міжнародної наукової конференції: "Національно-визвольна боротьба 20-50-х років ХХ ст. в Україні" (25-26 червня 1991 р.). - Київ-Львів, 1993. - С.91-99.

4. Діяльність українських політичних сил Західної України в боротьбі за державність між двома світовими війнами // Українська державність: історія і сучасність. Матеріали наукової конференції: січень, 1993. - Київ, 1993. - С.295-296.

5. Відгуки голодомору в Західній Україні // Львівський політехнік. - 1993. - N6. - С.5.

6. Молода генерація - діячі УВО-ОУН на чолі українського національно-визвольного руху // Тези доповідей міжвузівської наукової конференції: "Гуманітарна освіта і проблеми духовного відродження України (21-22 березня 1994 р.). - Львів, 1994. - С.103-105.

7. До питання взаємовідносин УВО і уряду ЗУНР // Вісник Українознавства N 296. - Львів, 1995. - С.36-40 (у співавт.)

8. Україна між двома світовими війнами // Історія України та її державності. Матеріали до лекцій для студентів усіх спеціальностей. - Ч.ІІІ. - Львів, 1995. - С.40-74.

9. Бойова діяльність УВО-ОУН на західноукраїнських землях у міжвоєнний період // Друга світова війна і Україна. Політичний аспект. Матеріал регіональної конференції. 26-27 жов. 1995. - Львів, 1996. - С.25-27.

I.E.Gavryliv. Activity of ukrainian parties and organizations in Western Ukraine under polish occupation regime (1921-1939) (military political aspect).

This thesis is done in order to present it for a candidate of historic science degree in speciality 20.02.22 - military history. Institute of humanitarian education of State university "Lvivs'ka politechnica", Lviv 1996.

The thesis is researching the activity of ukrainian political parties and organizations (UVO-OUN, UNDO, USRP, USDP) of Western Ukraine of 20-30-s of twentieth century. The problem of national-liberation struggle of western ukrainian people against polish occupation regime is considered here. The main attention is paid to strategy and tactics, methods and forms of political forces' activity in Western Ukraine. It is proved that political structures within the interwar period favour the national enthuziazm of ukrainian people and organization of national economy, cultural, social-patriotic institutions. It had a wholesome effect upon fight for freedom of Ukraine and formation of independent Ukrainian state.

Гаврилив І.Е. Деяльність українських політичних партій і організацій Західної України в умовах польського окупаційного режиму (1921-1939 гг.). (Воєнно-політичний аспект).

Дисертація на соискание научної степені кандидата історических наук по спеціальності 20.02.22 - Воєнна історія. Інститут гуманітарного освіти Госуларственнoгo університета "Львівська політехніка", Львів, 1996.

В дисертації досліджується діяльність українських політичних партій і організацій (УВО-ОУН, УНДО, УСРП, УСДП) Західної України в 20-30-х роках ХХ століття. Розглядається проблема національно-освободительної боротьби заходуукраїнського населення проти польського окупаційного режиму. Основне уваження уделено стратегії і тактиці, методам і формам діяльності політичних сил Західної України. Доказано, що політичеські структури в міжвоєнний період способствовали підйому національної свідомості українців, організації національних господарственных, культурних, общественно-патриотических учреждений. Это в дальнейшем благотворно повлияло на борьбу за свободу Украины и утверждение независимого Украинского государства.

Ключові слова: Українська держава, Західна Україна, польський окупаційний режим, національно-визвольна боротьба, УВО, ОУН, УНДО, УСРП, УСДП.

John

UUNUYA

AB 34.975

AB 34.975